

NGUYÊN TẮC CAN DỰ CỦA MỸ TẠI KHU VỰC CHÂU Á - THÁI BÌNH DƯƠNG

Kurt M. Campbell

Theo lời mời của Thượng nghị sĩ Inhofe, Chủ tịch Tiểu ban về các vấn đề Đông Nam Á và Thái Bình dương thuộc Ủy ban Đối ngoại Thượng viện Mỹ vào ngày 21/01/2010, ông Kurt M. Campbell, Trợ lý Ngoại trưởng, đã đưa ra những nhận định về tầm quan trọng thiết yếu của khu vực châu Á - Thái Bình dương đối với Mỹ và những khía cạnh cơ bản cho các cam kết chiến lược của Mỹ đối với khu vực này. Sau đây là bài điều trần của ông Kurt M. Campbell về: **“Nguyên tắc can dự của Mỹ tại khu vực châu Á - Thái Bình dương”**.

Châu Á - Thái Bình dương có tầm quan trọng sống còn và lâu dài đối với Mỹ và điều rõ ràng là các quốc gia trong khu vực muốn Mỹ duy trì sự hiện diện bền vững và tích cực tại đây. Chúng ta cần bảo đảm rằng, Mỹ là một cường quốc có chỗ đứng tại khu vực chứ không phải là một vị khách, vì mọi việc diễn ra trên khu vực đều tác động trực tiếp tới an ninh và an toàn kinh tế của chúng ta. Trong những thập niên tới, biến đổi khí hậu, phổ biến vũ khí hủy diệt hàng loạt, và đói nghèo sẽ là những thách thức lớn nhất của Mỹ và các nước trong khu vực. Những thách thức này đang và sẽ tiếp tục là những thách thức nguy hiểm nhất đối với Đông Á. Bối cảnh này không chỉ đòi hỏi Mỹ phải đóng vai trò lãnh đạo trong việc giải quyết các

thách thức này, mà nó còn chỉ ra rằng, Mỹ cần phải tăng cường và mở rộng các quan hệ đồng minh, xây dựng các quan hệ đối tác mới, và nâng cao năng lực của các tổ chức đa phương trong khu vực. Nền tảng cho sự tiếp cận này là việc tiếp tục khuyến khích Trung Quốc tăng cường tiến trình hòa bình và hội nhập vào hệ thống quốc tế. Để giải quyết những thách thức khu vực và toàn cầu ngày càng gia tăng, cần có một chiến lược tiên tiến dựa vào các mối quan hệ này, đồng thời dựa trên sức mạnh của Mỹ như một nền dân chủ và một cường quốc trong khu vực Thái Bình dương.

Với nền tảng là những kết quả tích cực có được từ cam kết mới, tôi muốn đề cập tới các nguyên tắc giúp những nỗ lực của chúng ta đi đúng hướng. Về thực chất chiến lược can dự của chúng ta là một cam kết vững chắc hướng tới những giá trị Mỹ, những giá trị đã là nền tảng cho chính sách đối ngoại của chúng ta ngay từ khi nền dân chủ Mỹ được thiết lập. Trên nhiều phương diện, điều này chính xác là vì sự xuất hiện của một thế giới đa cực và phức tạp hơn, trong đó các giá trị có thể và nên được sử dụng như một công cụ cho việc lãnh đạo nước Mỹ. Cam kết của Chính quyền Obama đối với khu vực Đông Á và Thái Bình dương được định hướng bởi năm nguyên tắc. Trong bài phát biểu của mình tại Honolulu ngày 12/1/2010, Ngoại trưởng Clinton đã trình bày chi tiết 5

nguyên tắc, đó là những quan điểm, những nhìn nhận của chúng ta về cấu trúc châu Á - Thái Bình dương và sự can dự của Mỹ. Những nguyên tắc này bao gồm: cơ sở của hệ thống đồng minh và quan hệ đối tác song phương của Mỹ; xây dựng chương trình nghị sự về an ninh và kinh tế chung của khu vực; tầm quan trọng của việc hợp tác theo hướng hiệu quả; sự cần thiết phải tăng cường tính linh hoạt và tính sáng tạo trong hợp tác đa phương của chúng ta; và nguyên tắc trong đó xác định các thể chế của châu Á - Thái Bình dương sẽ gồm tất cả những nước quan trọng, trong đó có Mỹ.

Trong nửa thập kỷ qua, Mỹ và các đồng minh trong khu vực (Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia, Philipinnes, và Thái Lan) đã duy trì an ninh và ổn định tại Đông Á và Thái Bình dương. Các đồng minh của chúng ta vẫn duy trì nền tảng cho sự can dự của chúng ta tại khu vực, và Chính quyền Obama cam kết tăng cường các mối liên kết này nhằm cùng nhau đối phó với những thách thức truyền thống và mới nổi. Do đó, Mỹ cần duy trì sự hiện diện quân sự của mình tại khu vực, điều này vừa đảm bảo và vừa nhắc nhở các nước khác rằng, Mỹ sẽ duy trì vị thế là người đảm bảo chính cho hòa bình và ổn định tại khu vực. Đó là điều hoàn toàn không sai lầm: Mỹ kiên định thực hiện quyết tâm của mình trong việc duy trì các cam kết hiệp ước về bảo vệ các đồng minh.

Mối quan hệ đồng minh của chúng ta đối với Nhật Bản là nền tảng của sự can dự chiến lược của chúng ta ở châu Á. Thỏa thuận tháng 5 năm 2006 về chuyển đổi và tổ chức lại hệ thống phòng thủ sẽ làm tăng cường khả năng ngăn chặn trong khi tạo ra một sự hiện diện quân sự bền vững

hơn tại khu vực. Thỏa thuận quốc tế Guam, do Ngoại trưởng Clinton ký kết trong chuyến công du của bà vào tháng 2 năm 2009, tiếp tục đưa sự chuyển đổi này sang giai đoạn kế tiếp. Trong nỗ lực của chúng ta nhằm hỗ trợ chính phủ Nhật Bản xem xét lại Thỏa thuận về căn cứ thay thế Futenma (FRF), một nhóm làm việc cấp cao đã họp tại Tokyo vào tháng 11 và tháng 12, và chính phủ Nhật Bản vẫn đang tiếp tục xem xét lại thỏa thuận này. Ngoài việc chú trọng vào các vấn đề này, chúng ta đang nỗ lực để tạo ra một tương lai bền vững và lâu dài cho quan hệ đồng minh, điều này nhằm thúc đẩy vai trò lãnh đạo toàn cầu của Nhật Bản trong các vấn đề như biến đổi khí hậu và các chương trình hỗ trợ nhân đạo và phát triển, tạo ra một nhân tố mới. Sắp tiến tới lễ kỷ niệm lần thứ 50 hai nước thiết lập quan hệ đồng minh, chúng ta sẽ làm việc chặt chẽ với những người bạn Nhật Bản để suy ngẫm một cách sáng tạo và chiến lược về mối quan hệ đồng minh này.

Chúng ta cũng sẽ hợp tác chặt chẽ hơn nữa với một đồng minh quan trọng khác của chúng ta ở Đông Bắc Á là Hàn Quốc, nhằm hiện đại hóa quan hệ đồng minh quân sự và để đạt được một quan hệ đối tác mang tính toàn cầu và toàn diện. Trên cơ sở Tuyên bố Tâm nhìn chung giữa Tổng thống Obama và Tổng thống Lee Myung-bak, chúng ta cam kết tạo ra một mối quan hệ năng động hơn, được xây dựng trên cơ sở các giá trị và những lợi ích chiến lược chung. Chúng ta mong đợi vai trò lãnh đạo quốc tế ngày càng tăng của Hàn Quốc với tư cách là nước chủ trì Hội nghị các Nhà lãnh đạo G20 năm 2010.

Nhật Bản và Hàn Quốc là những đối tác chính trong những nỗ lực của

chúng ta nhằm duy trì hòa bình và ổn định tại khu vực Đông Bắc Á và, đặc biệt, trong việc phi hạt nhân hóa Bán đảo Triều Tiên thông qua quá trình đàm phán sáu bên. Tiến trình này đã trải qua những bước thụt lùi nghiêm trọng vào năm 2009 với việc Triều Tiên thực hiện hàng loạt những hành động khiêu khích trong đó có vụ thử nã mìn quả tên lửa vào tháng 4 và thông cáo về vụ thử hạt nhân thứ hai của nước này vào ngày 25 tháng 5. Như Tổng thống Obama nói, những hành động của Triều Tiên đã vi phạm nghiêm trọng các nghị quyết của Hội đồng Bảo an, và tạo nên một thách thức trực tiếp và táo bạo tới cộng đồng quốc tế, làm gia tăng căng thẳng và hủy hoại sự ổn định tại khu vực Đông Bắc Á. Tuy nhiên, phản ứng thống nhất của cộng đồng quốc tế trước những khiêu khích của Bắc Triều Tiên cho thấy một ví dụ khác về những kết quả tốt đẹp nhờ sự can thiệp của Mỹ. Hội đồng Bảo an Liên hiệp quốc đã nhất trí lên án những hành động khiêu khích của Bắc Triều Tiên và đã thông qua nghị quyết UNSCR 1874, trong đó đưa ra những hình phạt cứng rắn đối với việc Triều Tiên sản xuất vũ khí hạt nhân. Vào cuối năm 2009, khi Bắc Triều Tiên bắt đầu tỏ ra quan tâm tới việc đối thoại, Mỹ đã phái đặc phái viên phụ trách về chính sách đối với Bắc Triều Tiên, Đại sứ Stephen Bosworth tới Bình Nhưỡng vào ngày 8 tháng 12 để thảo luận với các quan chức Bắc Triều Tiên về vấn đề hạt nhân. Trong các cuộc thảo luận này, Triều Tiên đã tái khẳng định tầm quan trọng của các cuộc Đàm phán sáu bên và tuyên bố chung tháng 12 năm 2005 về việc phi hạt nhân hóa có giám sát trên Bán đảo Triều Tiên một cách hòa bình. Tuy nhiên, chúng ta chưa thống nhất

được khi nào và với điều kiện gì Bắc Triều Tiên sẽ trở lại bàn Đàm phán Sáu bên, yếu tố chính quyết định đến việc chúng ta sẽ tiếp tục đàm phán với các đối tác châu Á vào đầu năm 2010.

Cam kết sâu sắc và lâu dài với Trung Quốc tiếp tục đem lại những tiến triển quan trọng trong các vấn đề quốc tế quan trọng, như khôi phục nền kinh tế toàn cầu, chính sách giải quyết biến đổi khí hậu, và những nỗ lực nhằm phi hạt nhân hóa Bán đảo Triều Tiên. Tuy nhiên, hiển nhiên chúng ta không đồng quan điểm với Trung Quốc trong nhiều vấn đề, như các vấn đề liên quan đến nhân quyền và các vấn đề về hiện đại hóa quân sự không minh bạch hay các chính sách độc quyền trong công nghiệp. Chúng ta sẽ tiếp tục giải quyết các vấn đề này thông qua đàm phán thẳng thắn và kiên trì, tìm kiếm sự hợp tác của Trung Quốc trong các lĩnh vực mà hai bên có chung lợi ích trong khi trực tiếp giải quyết các bất đồng. Một ví dụ mới đây của cách tiếp cận này đó là sự can dự của chúng ta đối với vụ việc lộn xộn của Google, xâm nhập dữ liệu và các hoạt động vi phạm nhân quyền bằng e-mail. Các quan chức Mỹ đã nhấn mạnh tầm quan trọng của việc Trung Quốc giải quyết các vấn đề nảy sinh từ Google cũng như vai trò quan trọng của tự do Internet, một vấn đề cơ bản trong những quyền trung tâm của con người.

Chúng ta cần thừa nhận tầm quan trọng của châu Á đối với nền kinh tế thế giới. Hợp tác chặt chẽ trong lĩnh vực kinh tế giữa Mỹ và châu Á là yếu tố sống còn đối với trật tự kinh tế thế giới và đối với siêu cường Mỹ. Tuy nhiên, như Tổng thống Obama đã phát biểu trong chuyến công du tới châu Á mới đây, “Chúng ta không thể

quay lại một cách đơn giản về những chu kỳ của thời kỳ hoàng kim và suy thoái đã đưa chúng ta rơi vào một cuộc khủng hoảng toàn cầu". Mỹ và châu Á cần duy trì sự cân bằng trong thương mại và tăng trưởng.

Một điều cũng đáng chú ý là bốn nền kinh tế châu Á (Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc và Đài Loan) hiện đang đứng trong nhóm mười hai đối tác thương mại hàng đầu của Mỹ. Hiện nay, 21 nền kinh tế thuộc APEC tiêu thụ gần 60% hàng hóa của Mỹ. Bên cạnh đó, ASEAN cũng là một đối tác thương mại lớn và chủ yếu. Sự tham gia tích cực của châu Á vào APEC, WTO, và G-20 phản ánh tầm quan trọng ngày càng tăng của các nền kinh tế châu Á và xu hướng tiến tới vị trí trung tâm của châu Á trong việc tăng cường hệ thống thương mại đa phương và khôi phục lại nền kinh tế của chúng ta.

Sự hội nhập không ngừng của các nền kinh tế trong khu vực này sẽ tạo ra những cơ hội kinh doanh mới, thu hút nhiều lao động, người tiêu dùng, và các doanh nghiệp, tạo ra nhiều việc làm cho Mỹ. Mặc dù xuất khẩu của Mỹ sang khu vực châu Á - Thái Bình dương vẫn tăng, nhưng đóng góp của Mỹ trong tổng thương mại tại khu vực đã giảm 3% trong 5 năm qua. Để lấy lại xu hướng này, chúng ta sẽ tiếp tục hành động cùng Quốc hội, các nhà đầu tư, và Hàn Quốc để làm việc về những vấn đề còn tồn tại, qua đó chúng ta có thể tiến tới hiệp định thương mại tự do song phương. Hơn nữa, chúng ta cũng sẽ tiến tới các cuộc đàm phán về Hiệp định Quan hệ đối tác Xuyên Thái Bình dương, như Tổng thống Obama đã thông báo tại Hội nghị các nhà lãnh đạo APEC tháng 11/2009. Như Chính quyền đã tuyên

bố khi thông báo về ý định khởi động những cuộc đàm phán này, chúng ta dự định sẽ làm việc theo hướng quan hệ đối tác với Quốc hội và các nhà đầu tư Mỹ để tạo ra một thỏa thuận khu vực có hiệu quả và mở rộng, điều này sẽ góp phần tạo nền tảng tiềm tàng cho hội nhập kinh tế trong khu vực. Đây là một cơ hội đặc biệt đối với Mỹ để thực hiện cam kết với các nền kinh tế phát triển nhanh nhất trên thế giới, cũng như điều chỉnh những cách tiếp cận của chúng ta đối với các vấn đề thương mại truyền thống, giải quyết những vấn đề mới, và kết hợp những yếu tố mới cho phép đối phó với các thách thức của thế kỷ XXI.

Cam kết của Mỹ về dân chủ và bảo vệ nhân quyền là một khía cạnh không thể thiếu và tồn tại bên trong đặc tính quốc gia của chúng ta và trong cam kết của chúng ta đối với khu vực châu Á - Thái Bình dương. Cho phép tôi làm rõ, đẩy mạnh dân chủ và nhân quyền là một yếu tố thiết yếu trong chính sách đối ngoại của Mỹ. Chúng ta tin tưởng nhân quyền không chỉ là những giá trị duy nhất của Mỹ mà là những giá trị toàn cầu. Những giá trị này là một nguồn sức mạnh ngày càng tăng trong khu vực nơi mà những tiêu chuẩn dân chủ ngày càng được chú trọng. Chúng ta tin rằng, những công dân trên thế giới cần được hưởng những quyền này, không phân biệt quốc tịch, dân tộc, tôn giáo, hay chủng tộc. Mỹ sẽ tiếp tục đề cập đến những vấn đề này bên lề xã hội, cổ vũ các quốc gia trong khu vực tôn trọng những quyền con người đã được quốc tế công nhận, đồng thời thực hiện những chính sách nhằm đẩy mạnh tự do hóa và mở cửa đất nước họ. Như Tổng thống Obama đã đề cập trong bài phát biểu của mình về cách tiếp cận đối với Afghanistan

và Pakistan, “chúng ta cần tăng cường những giá trị của chúng ta bằng cách thực hiện chúng ngay từ bản thân chúng ta, đây là lý do giải thích tại sao tôi cấm việc tra tấn tù nhân và sẽ đóng cửa nhà tù tại Vịnh Guantanamo”. Tổng thống Obama đã hùng hồn tuyên bố rằng, thiện chí của chúng tôi khi bàn về quyền con người và các giá trị dân chủ khác là nghĩa vụ và trách nhiệm của chúng tôi.

Để bảo đảm rằng nhân quyền, sự phát triển của luật pháp và xã hội dân sự là những trụ cột vững chắc trong cam kết của chúng ta, chúng ta sẽ tiếp tục lựa chọn những cách tiếp cận mới, sáng tạo góp phần mang lại những cơ hội trong kỷ nguyên thông tin năng động. Tự do nói lên quan điểm và lựa chọn người lãnh đạo, khả năng tiếp cận thông tin và theo đuổi cách thức mà bạn hài lòng là những cơ sở của sự ổn định. Chúng ta cần để những đối tác trong khu vực biết rằng, Mỹ sẽ luôn ủng hộ những nước theo đuổi các quyền này.

Nền dân chủ đang được phát triển một cách nhanh chóng tại châu Á; thúc đẩy nhân quyền, tự do và dân chủ là những yếu tố then chốt để làm giảm nghèo đói và giảm những điều kiện hậu thuẫn cho chủ nghĩa cực đoan. Để đảm bảo tăng trưởng kinh tế liên tục đòi hỏi chính phủ các nước phải minh bạch, không tham nhũng và có trách nhiệm đối với nhu cầu của người dân. Chiến lược của chúng ta đó là tiếp tục gây áp lực lên những nhà hoạch định chính sách ở các quốc gia trong việc thúc đẩy các điều khoản về nhân quyền của chính phủ và hợp tác chặt chẽ với các tổ chức quốc tế, các tổ chức phi chính phủ hoạt động trong lĩnh vực kiểm tra và báo cáo về nhân quyền.

Khu vực châu Á - Thái Bình dương đang ngày càng phát triển, điều đó đòi hỏi chúng ta cũng cần tăng cường hợp tác về an ninh và kinh tế đa phương. Tổng thống Obama đã tuyên bố tại Tokyo rằng, Mỹ muốn tham gia đầy đủ vào các tổ chức khu vực, trong điều kiện phù hợp, bao gồm cả cam kết đối với Hội nghị Thượng đỉnh Đông Á. Ngoại trưởng Clinton đã phát biểu tại Honolulu về sự cần thiết phải tăng cường tính linh hoạt và sáng tạo trong hợp tác đa phương của chúng ta. Chúng ta dự định sẽ tham vấn với các đồng minh, các đối tác trong khu vực và với Quốc hội về cách thức để Mỹ cùng với các bên đối tác ở châu Á có thể phối hợp và định hướng các tổ chức đa phương đang phát triển trong khu vực. Những liên kết đa phương và vững chắc đối với châu Á có thể giúp Mỹ đảm bảo duy trì vai trò quan trọng đối với khu vực năng động này.

Cam kết đa phương có thể trở thành một phương pháp có hiệu quả trong việc tăng cường những nỗ lực để đối phó với các thách thức an ninh xuyên quốc gia như biến đổi khí hậu, dịch bệnh, hay sự xuống cấp của môi trường. Ví dụ, các bước đi mà APEC và ASEAN đưa ra nhằm tăng cường hợp tác trong các cơ quan xử lý các tình huống khẩn cấp trong khu vực là một bước tiến quan trọng để đối phó với nhiều thảm họa thiên nhiên liên tục xuất hiện trong thời gian vừa qua. Ngoài ra, những nỗ lực đa phương cũng chứng tỏ hiệu quả trong giải quyết các thách thức xuyên quốc gia như khủng bố, cướp biển đe dọa các tuyến đường biển của chúng ta, và những kẻ buôn người bất hợp pháp mà nạn nhân là phụ nữ, trẻ em, người lao động, và người nhập cư.

Năm 2011, Mỹ sẽ đăng cai tổ chức APEC lần đầu tiên trong 18 năm, sự kiện này sẽ tạo ra cho chúng ta một cơ hội đặc biệt thuận lợi để chứng minh cam kết và sự can dự của chúng ta đối với khu vực, định hình chương trình nghị sự theo những cách phản ánh các giá trị của chúng ta, và sẽ giúp các doanh nghiệp và người lao động Mỹ tham gia vào sân chơi kinh tế với cấp độ cao hơn tại khu vực năng động này. Thông qua APEC, chúng ta sẽ tiếp tục thúc đẩy sự hội nhập khu vực, giảm các rào cản đối với thương mại và đầu tư vào khu vực, và giúp cân bằng lại các nền kinh tế châu Á - Thái Bình dương. Hợp tác với ASEAN, Mỹ sẽ cố gắng tổ chức hợp lý và củng cố các tiến trình về thể chế của Diễn đàn khu vực ASEAN và tạo ra một chương trình nghị sự mang khuynh hướng hành động hơn, đặc biệt chú trọng tới các thách thức an ninh xuyên quốc gia và phi truyền thống.

Kết luận

Mỹ sẽ phải đối mặt với nhiều thách thức lớn về việc thực hiện cam kết của mình ở châu Á trong những năm tới. Những thách thức này bao gồm cả sự mạnh lên và suy yếu của các quốc gia, phổ biến vũ khí hủy diệt hàng loạt, các vấn đề toàn cầu lớn như biến đổi khí hậu, chủ nghĩa cực đoan ở một số nước ở Đông Nam Á, nghèo đói và chênh lệch về thu nhập ngày càng lớn.

Yếu tố hợp thành chủ yếu trong đối phó với những thách thức này là vai trò lãnh đạo của Mỹ. Chúng ta cần đóng một vai trò tích cực trong việc giúp các quốc gia trong khu vực tăng cường khả năng của họ để đi tới thành công. Khu vực này có ý nghĩa sống còn đối với lợi ích của Mỹ không chỉ trong phạm vi châu Á - Thái Bình dương, mà còn trên phạm vi toàn cầu. Chúng ta đã góp một phần quan trọng cho thành công trong lĩnh vực an ninh và kinh tế của khu vực. Ngược lại, khu vực châu Á - Thái Bình dương có một tác động sâu sắc đến đời sống của chúng ta thông qua thương mại, liên minh và hợp tác. Vì khu vực tiếp tục phát triển và các nhóm liên kết và các cấu trúc mới đang hình thành, nên Mỹ sẽ là một bên tham gia vào cuộc chơi, chứ không phải chỉ là một người đứng quan sát từ xa. Dưới sự lãnh đạo của Tổng thống Obama và Ngoại trưởng Clinton, chúng ta sẵn sàng đối mặt với những thách thức. Chúng ta sẽ hợp tác với Quốc hội và Ủy ban Quốc hội để tìm kiếm cơ hội gây ảnh hưởng tích cực đối với phương hướng tương lai của khu vực ■

Lê Lan Anh - *Lược dịch*
Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

Nguồn: <http://www.state.gov/p/eap/rls/rm/2010/01/134168.htm>